

UZASADNIENIE

Projektowane rozporządzenie stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 47 ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901, 1693 i 1938) zwanej dalej „ustawą”.

Zgodnie z art. 47 ust. 5 ustawy minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, standard obowiązujących podstawowych usług świadczonych przez domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz tryb kierowania i przyjmowania do takich domów, uwzględniając możliwości odizolowania ubiegających się o pomoc osób od osoby stosującej przemoc domową i przezwyciężenia sytuacji kryzysowej.

Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 17 stycznia 2022 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Dz. U. poz. 150), które zostało wydane na podstawie ww. art. 47 ust. 5 ustawy.

Na podstawie art. 10 pkt 2 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 535), która weszła w życie z dniem 22 czerwca 2023 r., został zmieniony ww. art. 47 ust. 5 ustawy. Jednocześnie zgodnie z art. 22 ust. 5 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 47 ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w brzmieniu dotychczasowym, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 47 ust. 5 tej ustawy, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, jednak nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy.

Biorąc pod uwagę, iż obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 17 stycznia 2022 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży będzie obowiązywało do dnia 22 grudnia 2023 r., konieczne jest wydanie nowego rozporządzenia w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, mającego na celu dostosowanie regulacji w nim zawartych do zmian w ustawie wprowadzonych ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw w zakresie zmiany pojęcia „przemoc w rodzinie” na „przemoc domową”.

Projektowane rozporządzenie określa standard podstawowych usług świadczonych przez domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz tryb kierowania i przyjmowania do domów. Co do zasady regulacje zawarte w projektowanym rozporządzeniu nie zmieniają się w stosunku do regulacji zawartych w obecnie obowiązującym rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 17 stycznia 2022 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Zgodnie z projektowanym rozporządzeniem podstawowym zadaniem domów oprócz zapewnienia schronienia, jest udzielanie wsparcia specjalistycznego. Projektowane rozporządzenie określa standard podstawowych usług świadczonych przez domy zarówno w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym, jak i w zakresie potrzeb bytowych. W zakresie potrzeb bytowych w projekcie rozporządzenia zostało wskazane, iż warunki lokalowe jakie zapewnia dom, powinny być możliwie jak najbardziej zbliżone do warunków domowych (każda rodzina co do zasady powinna dysponować oddzielnym pokojem, co zapewni kameralność i poszanowanie prywatności). Wymogi dotyczące kuchni oraz łazienek w domach zróżnicowane są w zależności od liczby mieszkańców domu. Określa się wymóg wydzielenia pomieszczenia do pracy indywidualnej z mieszkańcami domów, co wynika z konieczności zapewnienia miejsca do udzielania specjalistycznego wsparcia.

Biorąc pod uwagę, że zadaniem placówek oprócz zapewnienia schronienia jest udzielanie specjalistycznej pomocy, projektowane rozporządzenie wskazuje otwarty katalog usług świadczonych przez osoby posiadające specjalistyczne kwalifikacje, które może, w zależności od potrzeb, świadczyć placówka. Niemniej jednak, przepisy w powyższym zakresie pozostawiają dowolność organom prowadzącym domy w zależności od potrzeb i możliwości dotyczących zatrudnienia specjalistów tzn. świadczenie tych usług może odbywać się przy udziale zatrudnionej w placówce kadry bądź też organizacji dostępu do specjalistycznego wsparcia przez osoby nie będące pracownikami domu.

Zgodnie z przepisami projektowanego rozporządzenia udzielanie pomocy mieszkańcom odbywa się w oparciu o indywidualny plan wsparcia (co zostało uregulowane w § 4 projektu rozporządzenia), stanowiącym formę kontraktu zawieranego pomiędzy placówką, a mieszkańcem, określającego zarówno cele do realizacji wynikające z potrzeb oraz indywidualnej sytuacji mieszkańca zmierzające do przezwyciężenia kryzysowej sytuacji, która była przyczyną umieszczenia w domu, jak i działania zmierzające do ich osiągnięcia. Podkreślono, że realizacja indywidualnego planu wsparcia wymaga współpracy i aktywnego

zaangażowania osoby, której ten plan dotyczy, tak aby działania zmierzały do możliwie szybkiego usamodzielniania osoby czy rodziny.

Jako, że kluczową rolę w procesie usamodzielniania odgrywa stworzenie warunków do zamieszkania poza placówką, w projektowanym rozporządzeniu znajdują się regulacje dotyczące współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej, znajdującym się na terenie gminy, w której mieszkaniiec deklaruje chęć zamieszkania po opuszczeniu placówki, co może gwarantować kontynuację wsparcia odpowiednich instytucji publicznych również po opuszczeniu domu, aby zapobiegać przypadkom ponownego przyjęcia do domów osób, które wcześniej je opuściły.

Projektowane rozporządzenie reguluje kwestie kierowania do domów, w tym również tryb kierowania do domów osób bezdomnych. Przepisy precyzują również, że pobyt w domu, nie zmienia właściwości gminy w zakresie udzielania świadczeń z pomocy społecznej co wynika z tymczasowego charakteru świadczenia, jakim jest pobyt w placówce.

Przepisy ograniczają również możliwy czasookres wydłużenia pobytu w domu. W sytuacjach szczególnych pobyt może być przedłużony, jednak nie dłużej niż o 6 miesięcy. Pobyt w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży co do zasady ma tymczasowy charakter i wiąże się z podejmowaniem działań mających na celu możliwie szybkie przezwycięzenie sytuacji kryzysowej, która była przyczyną umieszczenia w domu. Działania realizowane w ramach indywidualnego planu wsparcia mają na celu jak najszybsze usamodzielnienie mieszkańca domu. W związku z powyższym perspektywa możliwości bezterminowego lub znacząco długiego przebywania w domu może w niektórych sytuacjach mieć znaczenie demotywujące do podejmowania realnych i efektywnych działań zmierzających do usamodzielniania, na co zwracały uwagę osoby kierujące domami. Możliwość przebywania w domu maksymalnie 1,5 roku wydaje się być wystarczająca do podjęcia efektywnych działań umożliwiających usamodzielnienie. W sytuacji natomiast, gdy jedno z dzieci osiąga pełnoletniość i nadal kontynuuje naukę, a matka lub ojciec wraz z pozostałymi małoletnimi dziećmi ma prawo dalej przebywać w domu, pełnoletnie dziecko może pozostać w domu do czasu przebywania w placówce rodzica albo opiekuna prawnego, pod warunkiem, że nadal uczęszcza do szkoły lub szkoły wyższej lub legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

W porównaniu do przepisów rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 17 stycznia 2022 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży projektowane rozporządzenie wprowadza następujące zmiany.

Jednym z postulatów zgłaszanych przez podmioty prowadzące domy była zmiana regulacji zawartej w § 3 ust. 1 pkt 1 lit. c obecnie obowiązującego rozporządzenia, w którym zostało wskazane, że w zakresie interwencyjnym udziela się, w razie potrzeby, natychmiastowej pomocy psychologicznej. Mając na względzie, iż ciągła dostępność psychologa w domu jest mało realna, a pracownicy domów co do zasady są osobami posiadającymi kwalifikacje i umiejętności do udzielania wsparcia w formie interwencji kryzysowej, w sytuacjach przyjęcia osoby do domu dodano możliwość objęcia takiej osoby wsparciem emocjonalnym przez pracownika domu, nie mającego kwalifikacji psychologa. Wsparcie emocjonalne jest elementem interwencji kryzysowej.

Podstawą do wydania decyzji administracyjnej o skierowaniu osoby ubiegającej się do domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży jest przedstawienie dokumentów wskazanych w § 5 ust. 5 projektowanego rozporządzenia. Dotychczasową regulację zawartą w § 5 ust. 5 pkt 4 obecnie obowiązującego rozporządzenia, zgodnie z którą podstawę do wydania decyzji administracyjnej o skierowaniu do domu stanowi „skrócony odpis aktu urodzenia dziecka lub książeczkę zdrowia dziecka”, proponuje się zastąpić regulacją, zgodnie z którą podstawę do wydania decyzji administracyjnej o skierowaniu do domu stanowi skrócony odpis aktu urodzenia dziecka. Zdaniem podmiotów prowadzących domy dla matek z małoletnimi dziećmi, skrócony odpis aktu urodzenia jest formalnym dokumentem, który pozwala na ustalenie zarówno danych dziecka, w tym daty urodzenia, jak i ustalenie danych rodziców dziecka, zatem wydaje się niezbędny przy gromadzeniu dokumentów mających wpływ na wydanie decyzji o skierowaniu do domu. Biorąc pod uwagę, że do domów mogą być kierowane kobiety w ciąży, w projektowanym § 5 ust. 5 pkt 3 zostało wskazane, iż do wniosku o udzielenie wsparcia w odniesieniu do kobiety w ciąży dołącza się także dokument potwierdzający ciążę, co wydaje się zasadne z punktu widzenia spełniania wymogów do umieszczenia w tego typu placówce.

Ponadto domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży zgłaszały, iż istotnym problemem jest brak informacji na temat sytuacji osób przyjmowanych do placówki. Informacje o sytuacji osobistej i rodzinnej osób przyjmowanych do placówki są ważne z punktu widzenia zaplanowania takich form wsparcia, które byłyby dostosowane do potrzeb tych osób. Zdaniem pracowników domów planowanie pomocy mieszkańcom byłoby bardziej efektywne, gdyby dom dysponował podstawowymi informacjami na temat osób wspieranych. Wynika z tego propozycja dodania w projektowanym rozporządzeniu regulacji, która zobowiązywałaby powiat do przekazania do domu opinii ośrodka pomocy społecznej na temat sytuacji osób,

skierowanych do domu (§ 5 ust. 13 projektowanego rozporządzenia). Powyższe w opinii pracowników pozytywnie wpłynie na możliwość opracowania efektywnego i bardziej dostosowanego do potrzeb indywidualnego planu wsparcia.

Ponadto doprecyzowano dotychczasowe brzmienie przepisów § 3 ust. 1 pkt 3 lit. a oraz § 3 ust. 3, tak aby przepisy te nie budziły wątpliwości interpretacyjnych.

Brak jest alternatywnych możliwości osiągnięcia celu projektu za pomocą innych środków z uwagi na uregulowanie zagadnień, których dotyczy projekt, w rozporządzeniu.

Zgodnie z § 8 projektu rozporządzenie wejdzie w życie z dniem 23 grudnia 2023 r.

Projekt rozporządzenia nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Projektowana regulacja nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt rozporządzenia nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia nie stwarza zagrożeń korupcyjnych.